

Tich & spol

DATABÁZA DIVADELNÝCH HIER

AUTORSKÉ PRÁVA NA HRY SÚ VYHRADENÉ. ŽIADEN TEXT NESMIE BYŤ POUŽITÝ NA ĎALŠIE ŠÍRENIE BEZ PREDCHÁDZAJÚCEHO PÍ SOMNÉHO SÚHLASU AUTORA.

All right reserved.

Vynechali sme niektoré strany a v prípade, že chcete s textom pracovať a ďalej ho šíriť, ozvite sa nám, prosím mailom: tichoaspol@gmail.com. Ďakujeme za pochopenie.

Roman Olekšák

Na konci chodby

hra v jednom dejstve

Zatiahnutá opona, slabé svetlo orientované na stred. V sále nie je žiadne iné osvetlenie a keď sa odtiahne opona, dopadne svetlo na tvár Muža v starom rozbitom kresle, sčasti bez čalúnenia. Muž sa pozerá neprítomne pred seba. Má oblečený oblek, z vrecka mu visí kravata. Košeľa pri krku rozopnutá. Šaty sú trochu špinavé a zaprášené, inak slušné a elegantné. Všetky steny sú čierne.

Zrazu:

Tak už ste tu zas? Nedáte mi pokoj ani jediný večer? Čo?
Koľko krát vám to mám ešte rozprávať?
Čo?

Smeje sa, zrazu:

Ja viem. Kým nepochopím!

Zamračí sa.

Ale viete, asi je to zbytočné. Nepochopím, lebo nechcem.

Počujete?

Som si istý, že pochopiť by ste mali vy! Môžem vám to rozprávať bez prestania, nikdy tomu nebudem veriť. Sú to vaše slová, nie moje. Môžem to recitovať do zblbnutia, ale myslieť si

budem svoje. Tak ako teraz. Pozeráte na mňa a myslíte si, že čo vravím, myslím vážne, že neklamem.

Pritom

Pritom hovorím len to, čo chcete počuť. Čo si myslím, že chcete

Smeje sa. Zrazu:

Chcete, aby som začal. Dobre. Začnem.

Začnem tým, ako som sem prišiel, do tejto zručaniny.

Nie.

Poviem vám len prečo.

Smeje sa, zrazu:

Lebo som už nevládal byť človekom.

Smeje sa. Zrazu:

Odjakživa sa o nič iné nepokúšali, len zo mňa urobiť človeka.

Učili ma rozprávať, učili ma viazať si šnúrky a močiť postojáčky. Učili ma umývať si ruky, učili ma umývať si tvár. Učili ma ako sa prispôbiť, učili ma ako sa správať. Učili ma nemyslieť len na seba.

Učili ma chodiť vzpriamene a stolovať podľa etikety. Učili ma jesť príborom. Učili ma, čo je vkusné, čo pekné a čo gýč. Učili ma, čo je hodnotné a čo nie, učili ma rozpoznať geniálne myšlienky - od tých tuctových.

Učili ma, čo je pravda. Tvrдили, že kto hľadá, nájde. Učili ma, čo mám hľadať, učili ma, čo za to nestojí.

Učili ma čo smiem, čo nesmiem, čo musím.

Ukazovali mi, ako môžem žiť.

Naučili ma podriadiť sa svojim chťičom a snom.

Naučili ma chcieť stále viac.

Vychovávali ma. Vytvárali moju osobnosť. Pomáhali mi dozrieť.

Formovali ma.

Smeje sa. Zrazu:

Snažil som sa. Dlhو som veril, že je to tak správne.

Že tak to musí byť.

Nevedel som si predstaviť, že by to mohlo byť ináč.

Smeje sa. Zrazu:

Postupne však jeden po druhom strácali trpezlivosť, až nakoniec nezostal nikto, komu by záležalo na tom, aby som bol človekom.

Smeje sa. Zrazu:

Tak som sa stal opäť zvierat'om. Samým sebou. Viete
Viete rozdiel medzi človekom a zvierat'om
Nie, akoby som
Viete, človek je zvierat'u nadradený tým, že má vrodenuú schopnosť rozumieť druhým ľud'om.
Ja túto schopnosť vrodenuú nemám. Všetko som sa musel naučiť.
Ale nenaučil som sa nič.

Stále nerozumiem.

Smeje sa. Zrazu:

Chvíľu sa však zdalo, že to možné je, ja sám som tomu istý čas veril. Dokonca som mal pocit, že sa moje človečenstvo stáva automatickým, že sa naň nemusím sústrediť.
Cítil som síce, že ľud'om nerozumiem dokonale, ale stačilo to a nikto si nič nevšimol.
Niektorým som rozumel viac, iným menej.

Niektorí si mysleli, že rozumejú mne.

Myslel som si, že keď im poviem celú pravdu, že nás to spojí.
Rozdelilo nás to.

Začal som hľadať chyby. Pozoroval som sa a postupne som
Postupne som sa
Postupne sa ma zmocňoval strach.

Smeje sa. Zrazu:

Začínal som byť vyčerpaný.
Začínal som robiť chyby. Spôsoboval som nedorozumenia. Priamy kontakt s druhým človekom vyžadoval absolútnu koncentráciu, takže som napríklad nemohol jesť, dokonca ani fajčiť. Po celý čas som sa sústredene pozeral priamo na človeka predo mnou, nesmeli mi uniknúť žiadne stiahnutie svalov, žiadne slovo. Inak som strácal súvislosti, nedokázal som odpovedať.
Vyzeral som hlúpo. Niektorí hovorili, že nepríčetne, niektorí ma dobrosrdečne obhajovali tým, že som zamyslený.
Povedal som im, že už nedokážem na nič myslieť. Že sa jednoducho vypínam.
Keď som raz s vážnou tvárou povedal, že mi nepriliehajú kontakty, smiali sa na tom celý večer.
Keď som to opakoval častejšie, smiali sa stále menej. Začali ma považovať za čudáka, neskôr za cvoka.

Smeje sa. Zrazu:

Ľudia z môjho okolia postupne mizli, strácali sa. Stále som musel začínať odznova, vždy s ďalším cudzím človekom. Začal som pociťovať únavu. Viete

Viete, pri známych ľuďoch som si vytvoril akúsi šablónu, alebo, ako to nazvať, filter, cez ktorý som ich dokázal pochopiť. Pri nových ľuďoch som však musel šablónu vytvárať nanovo.

Smeje sa. Zrazu:

Menil som sa na zviera.

4 STRANA TEXTU VYŇATÁ!

Povedala, že nemôže za to, že má jedno ucho väčšie než druhé a že to mám pochopiť a prestať na ňu čumieť. Povedala doslova, aby som na ňu nečumel. Vôbec som si jej uši nevšimol.

Povedal som jej to a ona sa zasmiala.

Po čase som začal mať pocit, že pre ňu žiadnu šablónu nepotrebujem. Väčšinou.

Keď som sa jej ako človek páčil, dovolila mi byť chvíľu zvieraťom. Niekedy, aby ma potešila, predstierala, že je tiež tak trochu zviera.

Keď som sa pozabudol v nevhodnej chvíli, v spoločnosti alebo na verejnom priestranstve, vždy sa veľmi hnevala.

Zabúdala som sa čoraz častejšie.

Čoraz častejšie som robieval hrubé chyby.

Prestala predstierať, že je tiež tak trochu zviera.

Neskôr som už začal byť zvieraťom, aj keď som ním vôbec nebol.

Strácal som dôvod, prečo byť človekom.

Prestával som sa o to pokúšať.

Krátky smiech. Zrazu:

Ale veď som predsa zviera. A ak nie som korytnačka, vo svojom veku som už poriadne starý jedinec. Len skutoční ľudia žijú dlho.

Ona bude žiť dlho.

Je teda jasné, že hlúpnem, že sa mýlim. A že sa stále opakujem.

Nakoniec, keď vám neprekáža počúvať každý večer ten istý príbeh, prečo by vám malo vadieť počúvať zopár slov každých pár minút? Nemáte právo sa sťažovať.

Smeje sa. Zrazu:

V najhoršom prípade zo mňa urobíte žrádlo pre psov.

Smeje sa, zrazu pozrie do hľadiska, nahne sa dopredu, skúmavý pohľad, pauza. Zrazu:

Pretože presne to človek robí. Trpí komplexom božskosti. Človek je potomok Boha!
Zvieratá sú potomkami stiahnutých žliaz.
V tom je ten zásadný rozdiel - nič božské som v sebe neobjavil.

Opríe sa.

Je teda jasné, že som zvierat. Niet pochýb.
Som podradný organizmus.

Smeje sa. Zrazu.

A tak tu sedím a pozerám do diery predou mnou. Kedysi v nej boli dvere, toto bola kedysi prepychová izba. Apartmán. Nóbl nábytok. Toto kreslo bolo kedysi nádherné.
Keď som sem prišiel, apartmán smrdel močom, pliesňou a zdochnutými potkanmi.
Keď som sem prišiel, vedel som ešte s istotou povedať, že toto nie je miesto pre človeka.
Žiadny človek by sa tu necítil dobre ani pohodlne. Žiadny človek by tu dobrovoľne nezostal.
Keď som sem prišiel, vedel som od prvej chvíle, že tu zostanem.

Keď som sem prišiel, kreslo stálo tam v rohu.
Posadil som sa a pozeral pred seba. V rohu oproti bol malý čierny bod. Dlho som sa na neho pozeral, nevnímal som čas.

Chcel som tú čiernu bodku pochopiť.

Neviem, či som to zapríčinil ja, ale bodka začala rásť. Vpíjala sa do omietky ako atrament, až pohltila celú miestnosť. Jej steny sú teraz čierne.

Zistil som, že to nemá význam a tak som posunul kreslo sem, oproti chodbe. Nevidím v nej síce o nič viac, ale aspoň občas zazriem nejakého potkana.

Postaví sa, prejde k divákovi. Snaží sa rozoznať tváre. Cynický úškl'abok.

Aspoň tie potkany.

Vráti sa do kresla.

Viete

Viete, je to zvláštne. Ako som na ten čierny fľak pozeral, snažil som sa ho z dlhej chvíle pochopiť ako človeka. A ono to fungovalo, predstavte si to, našiel som šablónu! Pozrel som sa na svoju ruku a fungovalo to znovu, fungovalo to, keď som sa pozeral na svoju topánku, na potkany, na diery predou mnou! Na každý predmet okolo mňa fungovala nejaká šablóna! Na tento hotel ich pasovalo niekoľko, pochopíte, viete

Na tmu pasovali všetky.

Viete si dúfam predstaviť, čo to znamená
Čo to pre mňa znamenalo.

Zvesí hlavu. Zrazu:

Predstavte si, pokúste

Vysvetlím vám, ako som, ako som vnímal svet ja, svet medzi ľuďmi.

Pokúste sa na mňa koncentrovať tak intenzívne, ako ste schopní! Sledujte každý môj pohyb, každé gesto, premýšľajte o každom slove! Skúste to a aspoň na chvíľu možno pochopíte, čo to znamená, byť zviera.

Obávam sa, že

Nie, vy nie ste schopní súcitu.

Vám ide len o to, aby som hovoril. Ale načo, načo vám to je?!!!

Zarazí sa. Vystrašene. Vystrie sa.

Takže som mŕtvy. Jasné. No, konečne.

Krátky rozpačitý smiech.

To ako mám teraz

No viete

Ako mám teraz vedieť, či je to pravda? Môžem sám sebe dokázať že nežijem, keď som mŕtvy?

A keď som živý?

Poporiadku.

Podľa všetkého tu sedím už niekoľko dní. Za celý ten čas som nemočil, nejedol a nič nepil. Aspoň si na to nepamätám. Takže som už s najväčšou pravdepodobnosťou mŕtvy. A vy ste súdny tribunál.

Dlho sa smeje. Zrazu:

Nemám rád takýto humor.

Humor všeobecne nemám rád.

Mal by som si prestať vymýšľať, ide mi to na mozog.

Zasmeje sa. Zrazu:

Ale vy chcete, aby som rozprával a ja si vás tiež predstavujem, pretože chcem.

Predstavujem si, že chcete, aby som rozprával. Predstavujem si, že ma k tomu nútite.

Predstavujem si, že keď prestanem rozprávať, odídete navždy. Že si vás už nebudem vedieť predstaviť.

Keď nebudem rozprávať, nikdy nepochopím.

Smeje sa. Zrazu:

Nezdá sa vám to vtipné.

Nepovedali ste, že mám byť vtipný.

Chcete, aby som rozprával.

Tak dobre, porozprávam vám o svojom živote.

Tragická pauza, nevydrží to, vybuchne hlasným smiechom. Zrazu:

Vy uveríte fakt všetkému.

Tma. Pauza. Bodové svetlo na kreslo v zadnom rohu, spolu s mužom otočené diagonálne. Muž sa pozerá priamo pred seba a sústreďí sa na jedného človeka v hľadisku. Muž má na krku rozviazanú kravatu.

Na čele diváka svieti červená bodka, ktorá sa nebadateľne zväčšuje.

Dlhá pauza, muž bez pohybu. Zrazu:

Dlho som sa pokúšal zaradiť, udržať krok. Zo všetkých síl som sa snažil maskovať, nebyť nápadný. Nechcel som, aby niekto vedel, že som zvierka. Ale neprestajne som si uvedomoval, že ja ako zvierka vlastne
Nie

Nikdy

Nikdy som nepochyboval

Nikdy som nepochyboval o tom, že človek je viac než zvierka.

Že môže byť viac.

Zistil som, že ja viac byť nedokážem.

Zistil som, že nie som schopný byť človekom.

Zistil som, že som iba zvierka. Podobám sa na človeka, ale je to len klam. Maska, ktorej sa nedokážem zbaviť.

Som zvierka vychované na ľudský obraz.

Smeje sa. Zrazu:

Preto som tu. V zručanine drahého hotela, v apartmáne na konci chodby.

Preto tu sedím.

Preto pozerám na čierny bod v rohu oproti mne.

Pozerám na ten bod už celé hodiny.

Pozerám na ten bod, odkedy som si ho všimol. Takmer nepretržite.

Je malý a nenápadný, stena za ním sa dobrosrdečne usmieva. Nič netuší. Možno je len v rozpakoch, hovorí si, čo tak na mňa

Čo tak na mňa čumí?

Možno si myslí, že sa mi nepáči omietka, že sa mi nepáči jej farba.
Na ten malý bod ani nepomyslí. Akoby neexistoval, akoby sa nič nedialo.
Stena netuší, že sa čierny flák pomaly zväčšuje.

Stena myslí len na to, či spod omietky nevyliezajú holé tehly. Stena má panický strach pred odhalenými tehliami.

A možno o ňom nič nevie. Nevie, že rastie, že ju raz pohltí.

Nemám čo robiť. Budem sa na ten bod nepretržite pozeráť.

Budem sa ho snažiť pochopiť
Budem sa snažiť pochopiť ho ako človeka.

Nebude to ľahké, bude trvať roky, kým ho uvidím celý.
Ale budem tu a budem naň pozeráť. Budem o ňom neprestajne hovoriť, aby som nikdy nezabudol, čo robím. Budem sa snažiť pochopiť ten malý čierny bod, zistiť, čo vlastne znamená.

Zamyslene.

Bojím sa toho, čo príde, keď sa mi to podarí.

Ticho sa zasmaje. Zrazu:

Sadnem si doprostred, oproti vchodu a budem čakať. Vymyslím si divákov a všetko im poviem.

Poviem im, ako to skutočne je.

Poviem im, že som zviera.

Poviem im, že sa necítim byť človekom tak, ako sa ľudia necítia byť zvieratami.

Poviem im, že som konečne pochopil, kde sa stala chyba, že som našiel príčinu.

Porozprávam im o čiernom bode. Poviem im, že som ho pochopil.

Poviem im, že som spoznal pravdu a pravda ma oslobodila.

Cynický úškl'abok.

Priviedla ma sem.

Pauza. Zrazu:

To bude všetko. Celá pravda.

Pauza. Postaví sa, skúmavo sa blíži k divákovi, neprestajne hľadiac na červenú bodku na jeho čele. Tá sa začne zväčšovať, kým nepokryje celú tvár a neskôr celú scénu. Muž sa vráti a padne do kresla. Ani na okamih nespúšťa oči z diváka. Muž sa začne hlasno smiať, ale vzápätí sa upokojí. Dlhá pauza.

Celá pravda jednou jedinou vetou. Jediným slovom
 Jediné slovo
 Jediné slovo na všetky otázky.

*Tma. Dlhá pauza.
 Niekoľko lúčov bieleho svetla rôznymi smermi. V rohu vidíme prázdne kreslo.
 Prichádza On - v čistom, peknom obleku s kravatou, obzerá sa, skúmavo, ale so stále väčším uspokojením. Prechádza pomaly po scéne.*

Výborné. Naozaj nóbl.
 Tento apartmán je skutočne veľkorysý, ten priestor, to svetlo.
 Nádherné.
 Krásne.
 Fajn.
 Tu predvediem svoj výstup.
 Tu prednesiem svoju reč.
 No, malú prednášku.

Vlastne o nič nejde.

Potrebujem sa občas vykričať. To je všetko. Niekedy mám jednoducho neodolateľnú chuť kričať.

Nechcem nič dosiahnuť, nechcem nič zmeniť, chcem sa len vykričať.

Toto miesto je na to ako stvorené.
 Akoby bolo postavené a zničené len pre túto chvíľu.
 Pre mňa.
 Pre môj krik.
 Pre moje nezmysly.

Ale o to predsa nejde. Ide o krik.

Ide len o to, aby som nemlčal.
 Som ten, ktorý nedokáže mlčať.

Pridusený smiech, stáva sa neistým.

Som ten, ktorý to hovorí. Som ten, ktorý to myslí. Som ten, ktorý formuluje, čo vidí.
 Som ten, ktorý vás neprestajne sleduje.
 Som ten, ktorý z vás nevie odtrhnúť pohľad. Som ten, ktorého nenávidíte, lebo vás klame.
 Som ten, ktorý musí všetko povedať.
 Som ten, ktorý nechápe.

Ale kto ste vy? Ako sa voláš, publikum? Čo si vlastne zač?

Nevieš?

ON vytiahne zo zadného vrecka pokrčený papier. Číta. Pomaly a potichu, nezretelne, nie vždy mu je rozumieť. Akoby ho niekto nútil čítať slová, s ktorými nesúhlasí. Často sa mýli, čoraz častejšie zatvára oči a snaží sa zopakovať prečítané.

Ste len pasívni diváci.

Pozeráte pred seba a čakáte, čo sa stane. V duchu sa pýtate - čo nám dnes predvedú, ako dlho tu budeme sedieť. Snažíte sa pohodlne usadiť.

Ste obeť pohodlia. Ste narkomani televízie, bulváru a konzumu. Milujete polotovary v predposlednej fáze prípravy.

Ste zajatci vašej vlastnej budúcnosti.

Ste politickí zajatci. Ste naivní idioti, ktorí napriek všetkému ešte stále veria. Ste malé deti na ihrisku obohnanom ostnatým drôtom, ktorý nevidíte len vďaka hračkám.

Ste obeť vašich vlastných hračiek. Ste obeť vašej detinskosti, ste obeť kolektívneho oidipovského komplexu. Ste obeť spoločenského pudu, ste obeť závislosti na láske. Ste obeť vašej neschopnosti lásky. Ste obeť samých seba.

Ste obeť tolerovaného fašizmu, xenofóbie, štátneho terorizmu.

Ste obeť nezmyselných vojen a ješitnosti mentálne retardovaných vodcov. Ste obeť vášho vlastného egoizmu. Ste otroci svojich pudov.

11 STRANA TEXTU VYŇATÁ!

Som parazit, ktorý kradne váš čas.

Dlho sa smeje. Zrazu:

Začalo sa to rozhodnutím, že odídem. Hľadal som nejaké voľné miesto na tom preplnenom svete a našiel som toto.

Krátko sa zasmieje. Zrazu:

Chcel som odísť omnoho ďalej. Nedokázal som to. Nakoniec

Nakoniec

Ľudia už zanechali stopy všade. Neexistuje miesto

Začalo sa to tým, že som prišiel sem.

Posadil som sa do kresla a pozoroval som malý čierny bod v rohu oproti mne. Myslel som si, že ho pochopím a skutočne

Predstavte si

Pochopte, čo to pre mňa

Pasovala na neho šablóna. Bola to šablóna tých, ktorí sa nebránia. Lebo nemôžu. Alebo nechcú.

Začalo sa to tým, že

Smeje sa. Zrazu:

Že som sa začal smiať vždy, keď som nerozumel.

Začalo sa to tým

Keď

Keď som sem prišiel, apartmán smrdel močom, pliesňou a zdochnutými potkanmi.

Opakujem sa

Keď som sem prišiel, vedel som ešte s istotou povedať, že toto nie je miesto pre človeka. Žiadny človek by sa tu necítil dobre ani pohodlne. Žiadny človek by tu dobrovoľne nezostal.

Opakujem

Keď som sem prišiel, vedel som od prvej chvíle, že tu zostanem.

Keď som sem prišiel, vedel som od prvej chvíle, že tu skončím.

Keď som sem prišiel

Prepadáva sa do čalúnenia kresla, takže sa v ňom doslova stráca.

Silený smiech. Zrazu:

Keď som sem prišiel, myslel som si, že som pochopil. Veril som, že som našiel chybu.

Tvrdil som, že som zvierateľom.

Veril som, že je to dôvod.

Cynický úšľabok. Zrazu:

Ale celkom prirodzene som sa mýlil.

Ako obyčajne.

Vždy sa pomýlim.

Smeje sa. Zrazu:

Toto je apartmán. Je na konci chodby na treťom poschodí. Kedysi patril medzi najdrahšie.

Dnes má čierne steny. Nocujú v ňom tuláci a potkany.

V apartmáne bol kedysi nádherný nábytok a vzácne kvety.

Teraz je tu toto rozbité kreslo.

A ja.

Smeje sa. Zrazu:

Áno, samozrejme, mýlil som sa.

Možno kedysi dávno

Možno som kedysi skutočne mohol byť zvierat'om. Teoreticky som možno bol dokonca človek.

Teoreticky.

Ale dnes

Mýlil som, prirodzene.

Zabudol som, že som len toto

Že som len vec

Smeje sa. Ticho. Dlhá pauza.

To je všetko. Skončil som. Môžete ísť. Pokojne odíd'te aj naveky. Už viem, že to bez vás dokážem.

Chod'te už.

Smeje sa. Tma. Opona. Hudba: E. Neubauten - Sabrina.

Bez poklony.

Koniec.

POZN.:

- archetypy – egypt, ale aj cyberpunk

© **Roman Olekšák**